

אדם שלימצק

ראש אגף יחסים בין-לאומיים,
המשרד להגנת הסביבה

ציטוט מומלץ

שלימצק א. 2020. אסדרה סביבתית
בימי משבר עולמי. אקולוגיה וסביבה
11(1).

הארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכליים (OECD) קורא לממשלות לעודד התאוששות כלכלית מבלי לפגוע בטיפול באיומים אקלימיים וסביבתיים ובמענה להם. על פי הארגון, ההשלכות של שינוי האקלים, זיהום מים ואוויר ואובדן של מגוון ביולוגי עשויות להגדיל את הסיכון ממגפות, ולכן חשוב להתמודד עם הבעיות הללו צילום: Juan Fernandez, unsplash.com

אסדרה סביבתית בימי משבר עולמי

נקודת מבט גיליון אביב 2020 / כרך 11(1) / קורונה וסביבה 8 במאי, 2020

ממשלות ברחבי העולם נוקטות בימים אלה צעדים נרחבים כדי להתמודד עם ההשלכות הכלכליות והדרמטיות של התפשטות מגפת הקורונה (COVID-19). בהקשר זה עולה החשש כי שיקולים סביבתיים יידחקו למקום נמוך בסדרי העדיפויות, והדבר כבר בא לידי ביטוי בפועל.

הארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכליים (OECD) קורא לממשלות לעודד התאוששות כלכלית מבלי לפגוע בטיפול באיומים אקלימיים וסביבתיים ובמענה להם, היות שהם עשויים להיות מסוכנים עבור הכלכלה והחברה לא פחות מהקורונה. על פי הארגון, ההשלכות של שינוי האקלים, זיהום מים ואוויר ואובדן של מגוון ביולוגי עשויות להגדיל את הסיכון ממגפות, ולכן חשוב להתמודד עם הבעיות הללו [8]. יש לראות בתהליך ההתאוששות הזדמנות לשיפור הביצועים הסביבתיים של המשק ולהגברת חוסנו (resilience), שכן דפוסי התמיכות של הממשלות כעת ישפיעו על ההתפתחות הכלכלית והסביבתית בעשורים הקרובים.

בין השאר, הארגון ממליץ למדינות לבצע הערכה שיטתית של השלכות סביבתיות שליליות עקב צעדים כלכליים, כדי למנוע פגיעה בחוסן העתידי ובבריאות הסביבתית. הארגון גם מדגיש שבתוכניות ההבראה אין להחזיר את הגלגל לאחור בכל הקשור לתקינה סביבתית [1].

אך נראה שמדינות רבות מקילות כעת באסדרה, והדבר צפוי להגדיל את פליטות המזהמים לסביבה לפחות בטווח הקצר-בינוני. לדוגמה, בארה"ב פרסמה הסוכנות להגנת הסביבה מסמך הנחיות לאכיפה בזמן המשבר [10], ואותה לחברות שגם אם לא יעמדו בדרישות האסדרה, בינתיים לא יופעלו נגדן סנקציות [7]. כמו כן, בשם הבטחת זמינות הדלק, השעתה הסוכנות את התקן הסביבתי שמחייב מעבר לדלקים נדיפים פחות לקראת הקיץ [11], ובכך הגבירה את הסיכוי לערפוח ולזיהום אוויר.

לדברי משרד הסביבה הסיני, עיקר האתגרים במהלך ההתפרצות היו עלייה בהיקף הפסולת הרפואית והשפכים הרפואיים, וזיהום אפשרי של מי השתייה מחומרי חטוי | צילום: Louis Reed, unsplash.com. לעומת זאת, חבילת התמריצים שאישר הקונגרס לפני מספר שבועות לא סיפקה מימון לאנרגיות מתחדשות [9], ולעומת זאת תעשיית התעופה קיבלה 58 מיליארד דולרים במענקים ובהלוואות – ללא דרישה להפחתת פליטות גזי חממה [2]. ב-בזמן, כדי לתמוך בתעשיית הרכב וכדי להוזיל כלי רכב לצרכנים הממשל מתכוון לבטל את תקנות האוויר הנקי של ממשל אובמה, שהכריחו את התעשייה לייצר כלי רכב נקיים יותר [3].

מצד שני, החבילה לא כוללת הקצאת 3 מיליארדי דולרים לרכישת דלקי מחצבים כפי שביקשו הבית הלבן והרפובליקנים [1]. נוסף על כך, הקונגרס הקצה 25 מיליארד דולרים למפעלי תחבורה ציבורית, מעל 300 מאות מיליוני דולרים ניתנו לתשתיות לעבודה מרחוק [4] ויותר מ-1.25 מיליארדי דולרים למחקר (בעיקר רפואי, אך גם בסוכנות להגנת הסביבה ובמעבדות משרד האנרגיה) [6]. כמו כן, משרד הקורונה הדגיש את מחיר ההתעלמות מהערכות מדעיות, ויש המקווים שהדבר ישפיע על התייחסות הממשל למשבר האקלים.

ובצד השני של העולם, בסין, ולמרות משבר הקורונה, הצהיר הנשיא שי על מחויבותו הנמשכת של הממשל הסיני למדיניות של "eco civilization" והדגיש כי שמירה על הסביבה היא חלק אינטגרלי מהכלכלה [12]. באותה עת, משרד הסביבה הסיני הודיע על כוונתו להחמיר את האכיפה הסביבתית ולשפר את הניטור הסביבתי [5].

כעת, כאשר נראה שהתפרצות הקורונה בסין נמצאת תחת שליטה, התפנו במשרד הסביבה הסיני לשחק בתובנותיהם. לדבריהם, עיקר האתגרים במהלך ההתפרצות היו עלייה בהיקף הפסולת הרפואית והשפכים הרפואיים, וזיהום אפשרי של מי השתייה מחומרי חטוי. לדוגמה, נכון ל-21 במרץ עלה היקף הטיפול בפסולת רפואית בסין בכמעט 25% לעומת התקופה שלפני המגפה. כדי להתמודד עם אתגרים אלה גובשו הנחיות בנושאי ניהול פסולת רפואית וטיפול בה, פיקוח על שפכים רפואיים ועירוניים, הבטחת ניטור סביבתי של מתקנים רפואיים, כמו גם הגברת הפיקוח ודרישות הדיווח ועוד.

גם בסין היו הקלות אסדרתיות במהלך המשבר. למשל, מיזמים, ייצור ומחקר בתחום הרפואה והבריאות הוחרגו מחובת תסקיר השפעה על הסביבה, ונדרש מהם תהליך פשוט יותר. נוצר "מסלול ירוק" מזורז למפעלים שנדרשו להגביר ייצור או לשנות מוצרים. גם עתה, עם החזרה לפעילות כלכלית, נמשכות הקלות בתחום התסקירים למיזמים מסוימים, והורחב פיילוט של דיווח במקום תסקיר מלא.

כחלק מלקחי המשבר הסינים מקדמים ביתר שאת פיקוח ואכיפה מרחוק (off-site) לרשימת מפעלים מוגדרת. כמו כן, מתקיים תהליך של סיוע וייעוץ למפעלים כדי לשוב לפעילות (הטמעת טכנולוגיות מתקדמות). משרד הסביבה ציין כי הוא מפעיל שיקול דעת, שמתבטא בייחוד בהימנעות מסנקציות כלפי מפעלים שהעבירות הסביבתיות שלהם נבעו ישירות מצעדים למאבק במגפה ושלא גרמו לפגיעה בסביבה.

צפוי כי גם במדינות אחרות, כולל ישראל, יהיה צורך בשינויים אסדרתיים כדי לסייע להתאוששות המשק. האתגר יהיה להבטיח כי שינויים אלה לא יפגעו בסביבה ובאסדרה הסביבתית שהתקדמה מאוד בשנים האחרונות, ולזהות הזדמנויות לשיפור מצב הסביבה באמצעות תמיכה במהלכים שיהיו טובים לכלכלה וגם לסביבה.

מקורות

1. Cahlink G. 2020. [Winners and losers in the economic stimulus package](#). *E&E News*. March 26th.
2. Emma C and Scholtes J. 2020. [Here's what's in the \\$2 trillion stimulus package – and what's next](#). *Politico*. March 25th.
3. Holden E. 2020. [Trump to roll back Obama-era clean car rules in huge blow to climate fight](#). *The Guardian*. March 31st.
4. Konkel F. 2010. [Senate stimulus bill includes resources for federal telework and contracting community](#). *Nextgov*. March 26th.
5. Liqiang H. 2020. [Ministry pushes for tougher sentences for violation of regulations](#). *China Daily*. April 1st.
6. Mervis J. 2020. [Massive U.S. coronavirus stimulus includes research dollars and some aid to universities](#). *Science*. March 25th.
7. Milman O and Holden E. 2020. [Trump administration allows companies to break pollution laws during coronavirus pandemic](#). *The Guardian*. March 27th.
8. OECD. 2020. From containment to recovery: [Environmental responses to the COVID-19 pandemic](#).
9. Pontecorvo E. 2020. [At least the coronavirus stimulus package isn't bailing out the oil industry](#). *Grist* **50**. March 26th.
10. US-EPA. 2020a. [COVID-19 implications for EPA's Enforcement and Compliance Assurance Program](#). Memorandum. March 26th.
11. US-EPA. 2020b. [EPA announces steps to protect the availability of gasoline during COVID-19 pandemic](#). News Releases. March 27th.
12. Xinhua. 2020. [Xi stresses ecological protection in Zhejiang tour](#). *China Daily*. March 31st.